

1171 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. Algemeen gedeelte

1. Op 16 October 1948 is in het kader van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking te Parijs door de vertegenwoordigers der negentien aan het Europese Herstel Programma deelnemende landen een verdrag inzake intra-Europese betalingen en compensaties tot stand gebracht. Het verdrag vormt het resultaat van uitvoerig overleg, dat sedert Mei 1948 is gevoerd in de vaste commissies inzake intra-Europese betalingen en inzake het handelsverkeer, welke een onderdeel van de Parijse Organisatie vormen. Op de dag, waarop de Raad dier Organisatie de tekst heeft aanvaard, is het stuk namens de deelnemende landen ondertekend en door middel van een afzonderlijk protocol onmiddellijk voorlopig in werking gesteld.

Het onderhavige ontwerp van wet strekt ter verkrijging van de bij de Grondwet voorgeschreven goedkeuring der Staten-Generaal, opdat tot bekrachtiging van het verdrag kan worden overgegaan. De tekst van het verdrag en van het protocol van voorlopige inwerkingtreding is in de Franse en in de Engelse taal als bijlage aan het ontwerp van wet toegevoegd. De tekst in elk der talen is authentiek. De bijlagen A tot en met C, benevens de daartoe behorende tabellen I tot en met III, vormen een integraal onderdeel van het verdrag. Een Nederlandse vertaling van verdrag, bijlagen en protocol zijn bij deze Memorie van Toelichting gevoegd.

2. Het Marshall-plan vormt een belangrijke factor in de achtergrond van het verdrag. Het plan bevat twee elementen: de hulpverlening door de Verenigde Staten aan Europa en de economische samenwerking in Europa als voorwaarde daarvoor. Deze economische samenwerking moet naar algemeen oordeel onder meer streven naar een bevrijding van het handelsverkeer uit de belemmeringen van het bilateralisme, waarbinnen het zich sedert de oorlog noodgedwongen had moeten ontwikkelen. Een eerste bijdrage daartoe zou gelegen zijn in een geleidelijke bevrijding van het betalingsverkeer uit het keurslijf der bilaterale betalingsaccorden.

3. Dit vraagstuk heeft, zoals bekend, reeds onderwerp van bespreking uitgemaakt in de Commissie voor Europese Economische Samenwerking, die in de zomer van 1947 te Parijs is bijeen geweest als gevolg van de kort tevoren gehouden rede van de Secretaris van Staat, mr. Marshall. De Commissie is voorloopster geweest van de ten gevolge harer werkzaamheden ingestelde Organisatie voor Europese Economische Samenwerking. Aan het rapport der Commissie waren een aantal beschouwingen en aanbevelingen der financiële experts toegevoegd, welke o.a. moesten leiden tot de nadere uitwerking van een door de delegaties van België, Nederland en Luxemburg ontwikkeld project. Bij verscheidene landen bestond evenwel terzake nog een grote terughoudendheid, zodat men toen niet heeft kunnen komen tot de algemene aanvaarding van enig concreet plan van monetaire samenwerking.

Slechts België—Luxemburg, Frankrijk, Italië en Nederland bereikten overeenstemming omtrent een beperkt systeem van multilaterale monetaire compensaties. De Amerikaanse hulp vormde geen element in dat systeem. Deze overeenstemming leidde tot het accord, dat op 18 November 1947 te Parijs werd ondertekend en onmiddellijk in werking trad. De Brits—Amerikaanse zone van Duitsland is later eveneens toegetroten.

De tekst van dat accord met bijlage werd bij brief van de toenmalige Minister van Buitenlandse Zaken dd. 16 April 1948 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal overgelegd. (Zitting 1947/1948 no. 793). De modaliteiten van het accord werden door de eerst-ondergetekende toegelicht in een nota, welke bij die brief was gevoegd. Het accord voorzag in een eenvoudig stelsel van compensaties van schulden en vorderingen, in beginsel overeenkomende met het principe van een bankclearing.

Voorzover deze compensaties vermindering van saldi op de monetaire accoordrekeningen tengevolge hadden, vonden zij automatisch plaats; indien vermeerdering van saldi ontstond, was de voorafgaande toestemming van de belanghebbende landen vereist. De compensaties, welke ingevolge deze overeenkomst door de Bank voor Internationale Betalingen als agent der deelnemende landen maandelijks werden verricht, zijn steeds van zeer bescheiden omvang gebleven. Zij hebben echter waardevolle ervaringen opgeleverd, waarvan sedertdien in belangrijke mate profijt is getrokken.

4. Nederland heeft in het internationale overleg bij voortduring een voorkeur getoond om uiteindelijk te geraken tot een ruim systeem van integrale en automatische multilaterale compensaties. Dit systeem zou een volledige samensmelting (integratie) van de onderling verleende credietmarges inhouden. Het resultaat daarvan zou zijn, dat elk land niet langer afzonderlijke credietmarges ten opzichte van elk ander land zou hebben, doch dat ieder land een credietmarge verstrekt aan het geheel der overige deelnemende landen, terwijl omgekeerd ieder land een credietmarge ontvangt van het geheel der overige deelnemende landen. Indien zulk een systeem op doelmatige wijze zou worden verbonden aan de Amerikaanse hulpverlening, zou het kunnen leiden tot een volledige clearing van schulden en vorderingen en mitsdien tot een volledige convertibiliteit van alle er bij betrokken Europese valuta binnen de grenzen der bovenbedoelde credietmarges. Een aanzienlijke verruiming van de intra-Europese betalingsmogelijkheden en mitsdien van de intra-Europese handel zou hierdoor mogelijk worden.

5. Verwezenlijking van zulk een stelsel blijkt voorshands nog onbereikbaar; de Europese landen zijn onder de huidige omstandigheden niet gereed voor de toepassing van dit automatische stelsel. De bij de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking aangesloten landen hebben in de zomer van het vorige jaar echter verklaard in beginsel bereid te zijn een stelsel van integrale automatische multilaterale compensatie te aanvaarden, zodra als gevolg van de werking van het Europese Herstel Programma voldoende nationale valuta (local currency) van de deelnemende landen voor het systeem beschikbaar zou zijn. Daarbij werd besloten, dat het vraagstuk der integrale compensatie op de agenda van de Raad der Organisatie zou blijven voorkomen en dat vóór 31 December 1948 terzake een nader rapport zou worden uitgebracht.

6. Wel zijn de aan het Europese Herstel Programma deelnemende landen bereid gebleken reeds aanstonds een interimair systeem te aanvaarden, dat als een stap in de gewenste richting kan worden beschouwd. Dit systeem is neergelegd in het onderhavige verdrag. Evenals in het eerste multilaterale monetaire compensatieaccord van Parijs vormt ook hier de beperkte, niet-integrale compensatie de grondslag. Een verruiming is echter ontstaan in zoverre thans alle aan het Europese Herstel Programma deelnemende landen tot het stelsel zijn toegetroten. Bovendien heeft de inschakeling van een deel der Amerikaanse hulpverlening in het compensatiesysteem de mogelijkheden hiervan vergroot.

7. De Marshall-dollars konden op twee wijzen dienstbaar worden gemaakt aan het betalingsverkeer binnen Europa. Aanvankelijk is gekozen de methode van de z.g. „off-shore purchases”. Hierbij wordt de totale Amerikaanse hulp voor elk land berekend op basis van het geraamde globale deficit, dat is het tekort van ieder land ten opzichte van de Verenigde Staten, vermeerdert of verminderd met zijn tekort c.q. overschot in het Europese betalingsverkeer, berekend naar het programma over een jaar. Dit betekent, dat de debiteurlanden in Europa een deel van hun dollars gebruiken om hun tekort bij andere Europese landen te financieren. Op deze basis zijn in het tweede en derde kwartaal van het jaar 1948 door de Amerikaanse Administratie een aantal toewijzigingen verleend.

Later heeft men de voorkeur gegeven aan berekening van de Amerikaanse hulp op basis van het deficit van ieder land ten opzichte van het Westelijk Halfmond. Dit vereist een correctie door middel van de z.g. local currency-procedure, d.w.z. de landen, die tegenover andere Europese landen een overschot hebben, moeten tot dat bedrag de tegenwaarde van de ontvangen Amerikaanse hulp in eigen valuta ter beschikking van hun Europese debiteuren stellen, die daarmee dit gedeelte van hun Europese tekort financieren. Deze tweede methode is verwerkt in het onderhavige verdrag.

8. Het verdrag bestaat uit drie gedeelten. Het eerste deel regelt de toetreding van alle deelnemende landen tot een compensatiestelsel, waarvan de techniek ongeveer overeenkomt met het systeem van het eerste compensatieaccord, hetwelk tot dusverre in beperkte kring te Bazel functioneerde. Het tweede deel regelt de invoering van de

Amerikaanse hulpverlening, welke op voorwaarde van deze wijze van gebruik wordt ontvangen. Het derde deel bevat een aantal noodzakelijke additionele bepalingen.

In het volgende hoofdstuk wordt de werking van het systeem aan de hand van de bepalingen van het verdrag nader toegelicht, waarbij zoveel mogelijk de volgorde der artikelen is gevolgd.

B. Gedetailleerde toelichting

9. De Bank voor Internationale Betalingen, gevestigd te Bazel, is door de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking (hierna te noemen „de Organisatie”) aangewezen als Agent voor de compensaties (art. 2). Maandelijks zal de Agent compensaties uitvoeren in overeenstemming met de instructies van de Organisatie. Over de in elke maand tot stand gebrachte compensaties zal de Agent rapport uitbrengen aan de Organisatie (artt. 1 en 3).

10. De centrale banken van de deelnemende landen geven maandelijks aan de Agent de stand op van de rekeningen van deelnemende landen, welke zij krachtens monetaire accoorden in hun boeken aanhouden (art. 8 par. a II). Zij kunnen aan de Agent verzoeken bepaalde credit-saldi, welke zij zelf bij andere centrale banken aanhouden, geheel of ten dele van de compensatie uit te sluiten. De daarvoor in aanmerking komende saldi zijn opgesomd in bijlage A van het verdrag, welke een integrerend deel daarvan uitmaakt. Het betreft hier normale „working-balances”, dekking voor termijnposities, opbrengsten van kapitaaltransacties, in goud converteerbare saldi enz. (art. 5 par. a). Het is uiteraard in het belang van de resultaten van de compensatie gewenst, dat met deze uitgesloten saldi geen grote bedragen gemoeid zullen zijn.

De van compensatie uitgesloten saldi zullen niet meetellen bij de berekening van een eventuele krachtens een monetair accord verplichte goudafdekking, aangezien immers de crediteur te kennen heeft gegeven, dat zodanige saldi te zijnen gerieve moeten worden aangehouden. Wanneer Nederland dus b.v. bij een land, waarvan het boven een monetair credit van 40 miljoen goudafdekking kan eisen, een saldo van 45 miljoen bezit, doch gevraagd heeft 10 miljoen van de compensatie uit te sluiten, dan zou goudafdekking op dat moment niet gevegd kunnen worden (art. 5 par. b).

Volledigheidshalve is bepaald, dat de deelnemende landen geen aanleiding mogen geven tot het aanhouden van abnormale saldi door andere banken dan de centrale bank, aangezien deze bedragen door een zodanige handeling aan de compensatie zouden worden onttrokken (art. 6).

De centrale banken moeten tevens maandelijks opgeven de koersen, waartegen zij bereid zijn compensaties te aanvaarden (art. 8 par. a III). Deze zullen in het algemeen de cross-rates zijn in overeenstemming met de koersen aanvaard door het Internationale Monetaire Fonds. Voor landen, welke niet bij het Fonds zijn aangesloten of geen sluitende cross-rate-structuur hebben, bestaat een afzonderlijke regeling neergelegd in bijlage BI van het verdrag, welke eveneens een integrerend deel daarvan vormt (art. 8 par. b).

Voorts verstrekken de centrale banken gegevens omtrent de goud- of valutabetalingen gedurende de afgelopen maand, opdat het werkelijke deficit of surplus over de maand in de verhouding tussen iedere twee landen door de Agent kan worden vastgesteld. Tenslotte dienen zij alle gegevens te verstrekken, die kunnen bijdragen voor het verkrijgen van een juist inzicht in de vigerende betalingsaccorden en een perfecte uitvoering van de compensatie (art. 8 par. a I, IV, V en VI).

11. De Agent begint met de compensaties van de eerste categorie (eerste soort), welke uitsluitend verlaging van saldi tengevolge hebben. Hij kan deze compensaties verrichten zonder de voorafgaande toestemming van de contracterende partijen (art. 4 par. a). Het effect van deze compensaties is, dat een schuld aan het ene land wordt betaald met een vordering op een ander land, op dezelfde wijze als zulks geschiedde bij de compensaties onder vigueur van het te Parijs gesloten eerste compensatieaccorder van 18 November 1947. In het circuit van een dergelijke compensatie zijn steeds drie of meer landen betrokken.

12. Thans doet een nieuw element zijn intrede, nl. de invoeging van de zgn. trekkingsrechten in de compensatie. Ieder deelnemend land, dat ten opzichte van een ander deelnemend land is gerekend op de lopende betalingen gedurende het jaar eindigende 30 Juni 1949 een overschot te hebben, zal ten gunste van dat andere land trekkingsrechten verschaffen tot het bedrag van het geraamde overschot. In sommige gevallen is overeengekomen, dat de debiteur een bepaald bedrag aan tegoeden, hetwelk hij bezit in de valuta van het crediteurland, eerst zal aanwenden. Het trekkingsrecht is dan zoveel lager (art. 9, par. a).

Tot het bedrag van het trekkingsrecht door elke crediteur te verstrekken ten gunste van elke debiteur zal de United States Economic Cooperation Administration een equivalente dollarwaarde in goederen en diensten ter beschikking van de crediteur stellen. Achter ieder door een contracterende partij te verstrekken trekkingsrecht staat derhalve een equivalent aan Amerikaanse hulp, welke onder de voorwaarde van dit doorgeven wordt toegekend.

De bedragen der trekkingsrechten zijn vermeld in bijlage C van het verdrag, welke daarvan een integrerend deel uitmaakt (art. 9, par. b). Daaruit blijkt, dat Nederland gedurende 1948/49 in totaal de tegenwaarde van \$ 83 000 000 in de desbetreffende valuta heeft te ontvangen van België, de Brits-Amerikaanse zone van Duitsland en Zweden en de tegenwaarde van \$ 11 300 000 in eigen valuta heeft door te geven aan Noorwegen, de Franse bezettingszone, Oostenrijk, Griekenland en Turkije. De trekkingsrechten zullen uitsluitend ter beschikking worden gesteld en gebruikt in overeenstemming met de bepalingen van het verdrag (art. 10). Zij worden verleend in de valuta van het land, hetwelk hen beschikbaar stelt of in een andere valuta, indien deze gewoonlijk tussen de beide desbetreffende landen voor betalingen wordt gebruikt (art. 11, par. a). Een voorbeeld van dit tweede geval is de Bizone, waar Nederland een guldensrekening heeft, die in dollars wordt afgedekt. In dat geval stelt de Bizone dus koopkracht op die rekening ter beschikking (vermindert m.a.w. zijn eventueel creditsaldo) in plaats van Duitse markten ter beschikking te stellen. Partijen konden vóór 31 October 1948 ook nog een geheel andere valuta voor het beschikbaar stellen der trekkingsrechten overeenkomen (art. 11, par. b). Indien zij later ooit op deze overeenkomst zouden willen terugkomen, kunnen zij slechts de hierboven genoemde valuta kiezen (art. 11, par. c). Koerskwesities, welke zich hierbij voordoen, zijn geregeld in bijlage B II van het verdrag.

Ten hoogste 75 % der totale trekkingsrechten van elk land zal in de periode tot ultimo Maart 1949 kunnen worden gebruikt, ten einde te vermijden, dat in de laatste drie maanden van het lopende jaar in het geheel geen trekkingsrechten zouden zijn overgebleven, hetgeen het betalingsverkeer in die maanden zou bemoeilijken. In bijzondere gevallen kan bij besluit van de Organisatie dit percentage worden verhoogd (art. 15).

13. Bij het uitvoeren van de compensaties mag de Agent, zonder verdere toestemming van het debiteurland, van de tussen twee landen beschikbare trekkingsrechten maandelijks een bedrag gebruiken, dat overeenkomt met het deficit op de rekening van het betalingsaccorder tussen die twee landen gedurende de afgelopen maand. Slechts op verzoek van het land, dat het trekkingsrecht uitoefent, kan hij meer gebruiken ten bate van de compensatie; dit echter onder voorwaarde, dat het land, hetwelk als gevolg van de compensatie de lokale valuta ontvangt, geen saldo in die valuta meer heeft uitstaan, of dat het land, dat die valuta beschikbaar stelt, zijn toestemming heeft gegeven.

Een voorbeeld moge dit nader toelichten. Stel, er zijn drie landen, A, B en C. Land B heeft een trekkingsrecht op A en een schuld aan C. Op verzoek van B mag nu de Agent het trekkingsrecht van B op A gebruiken tot een groter bedrag dan het tekort van de maand tussen B en A, om de schuld van B aan C of een gedeelte daarvan door compensatie op te heffen, indien C op de monetaire rekening met A geen creditsaldo meer bezit, of wel indien A zijn toestemming tot deze transactie geeft. De bedoeling hiervan is duidelijk. Als gevolg van de compensatie wordt het door B van zijn trekkingsrecht op A opgenomen bedrag overgedragen aan C, die daarmee zijn creditsaldo ten opzichte van A ziet stijgen onder gelijke en gelijktijdige daling van zijn vordering op B. A ziet dus zijn schuld ten opzichte van C stijgen. Er kunnen zich omstandigheden voordoen, waarin A een zodanige stijging niet wenst, bijv. wanneer dit debetsaldo van A weinig of geen ruimte in de monetaire creditmarge ten opzichte van C overlaat en A kans loopt ten behoeve van het betalingsverkeer eerder dan anders het geval zou zijn geweest de creditmarge te overschrijden en goud te remitteren aan C (art. 14, par. a I en par. b).

De Agent zal slechts gebruik maken van de trekkingsrechten, verleend aan een land, nadat de overeengekomen bestaande activa van dat land zijn opgebruikt (art. 13 en art. 14 par. a I). Deze activa zijn vermeld in bijlage C van het verdrag. Nederland heeft geen trekkingsrechten in valuta, waarvan een zodanig gebruik is overeengekomen.

Indien in een bepaalde maand het bedrag van een nationale valuta, hetwelk de Agent ingevolge artikel 14, par. a, bevoegd is te gebruiken, om enigerlei reden groter is dan het bedrag, dat in die valuta beschikbaar is voor compensatie, zal de Agent het beschikbare bedrag in beginsel verdelen naar verhouding van de tekorten (in die valuta over de afgelopen maand) van de landen, die een trekkingsrecht in die valuta bezitten. Met het oog op de wenselijkheid om zoveel mogelijk stagnatie in het handelsverkeer te voorkomen en ten einde mede te werken aan het vermijden van goud- of vreemde valuta-

afdekkingen mag de Agent echter in beperkte mate van de bovengenoemde evenredige verdeling afwijken (art. 14, par. c).

14. Voorzover het deficit van de maand tussen twee landen niet is verdwenen door de compensatie van de eerste categorie (eerste soort), zoals hierboven aangegeven, gebruikt de Agent het hem ter beschikking staande trekkingsrecht om dit tekort af te dekken. Ten dienste van de techniek wordt dit nog beschouwd als een compensatie van de eerste categorie (tweede soort), aangezien deze automatisch en zonder verdere toestemming kan geschieden, (art. 18 par. a II). Was bij de compensatie eerste categorie (eerste soort) reeds een deel van het tekort afgedekt, dan houdt de Agent na de compensatie tweede soort nog trekkingsrechten tot zijn beschikking, omdat hij immers bevoegd is het trekkingsrecht tot het totaal van het maandelijks deficit te gebruiken.

Een voorbeeld moge dit verduidelijken. Stel Nederland's rekening met een ander land is gedurende een maand met 10 miljoen ten nadele van ons land opgelopen. Indien gedurende die maand geen afdekking in goud of valuta heeft plaatsgevonden, is het tekort van die maand met dat land dus 10 miljoen. De Agent mag automatisch beschikken over 10 miljoen van het Nederlandse trekkingsrecht op dat andere land; over een groter bedrag slechts met toestemming van Nederland. De compensatie eerste categorie (eerste soort) maakt het bijvoorbeeld mogelijk 1 miljoen van deze rekening te compenseren. De Agent gebruikt dan 9 miljoen van het trekkingsrecht voor een verdere afdekking van de rekening in een zgn. compensatie eerste categorie, tweede soort, doch heeft dan nog 1 miljoen van het trekkingsrecht tot zijn vrije beschikking om zo mogelijk te gebruiken in verdere compensaties van de eerste categorie of in de thans volgende

15. compensaties van de tweede categorie, waarin ook verhoging van saldi voorkomt, echter uitsluitend met toestemming van de partijen (art. 4 par. b). De Agent zal de compensaties tweede categorie met beleid moeten voorstellen met het doel de meest critieke rekeningen, d.w.z. de rekeningen, waarop goud of valuta-afdekking dreigt, te verbeteren (art. 4 par. d). In par. c van art. 4 verklaren de contracterende partijen, dat zij, hoewel zich uiteraard niet verbindende om compensaties van de tweede soort te aanvaarden, rekening houdend met de omstandigheden, ten volle zullen medewerken om een redelijk voorstel, door de Agent gedaan, te doen slagen.

16. Het recht van de Agent om trekkingsrechten tot het bedrag van het tekort van de maand in ieder geval te gebruiken, vindt zijn oorsprong in de Amerikaanse eis, dat de trekkingsrechten zoveel mogelijk ten dienste van het betalingsverkeer moeten worden gebruikt. In het thans gekozen stelsel schijnt het gevaar klein, dat Nederland hierdoor ooit een kostbaar trekkingsrecht gebruikt zou zien om een minder interessante schuld af te betalen. In ieder geval is verzekerd, dat tot hetzelfde bedrag als het gebruikte trekkingsrecht, de rekening bij het land, waar Nederland een trekkingsrecht heeft, wordt verlicht.

17. Het is niet de bedoeling, dat de trekkingsrechten zullen worden gebruikt om credit-saldi op te bouwen of om debet-saldi belangrijk beneden het niveau te brengen, waarop zij zich bij het begin van het in werking treden van het stelsel bevonden. De bedoeling hiervan is duidelijk. De trekkingsrechten zijn gegeven voor het afdekken van tekorten uit het lopende jaar en niet voor het oppotten van reserves of het afbetalen van oude schulden, waarvoor de crediteur tot dusverre blijkbaar crediet heeft gegeven. Wel bestaat de mogelijkheid, dat debiteur en crediteur in onderling overleg een extra deel van de trekkingsrechten boven het maandelijks tekort gebruiken om een volkomen uitgeputte credietmarge enige verruiming te geven. In de door de Organisatie aan de Agent gegeven instructie zijn voor dit geval richtlijnen verstrekt.

18. Trekkingsrechten, welke aan het einde van de jaarperiode niet zijn gebruikt, vervallen niet. De wijze waarop zij later zullen kunnen worden gebruikt, moet tegen die tijd worden bepaald (art. 24).

19. Een goud- of vreemde valuta-afdekking, welke een land krachtens een monetair accordé verschuldigd is, wordt opgeschort totdat de compensaties over die maand zijn verricht. Daarna moet een afdekking, waartoe een land verplicht is en voorzover die verplichting door de compensatie niet is opgeheven, onmiddellijk plaatsvinden, evenals dit in het systeem van Bazel het geval was. Deze bepaling praevaleert boven anders luidende regelingen, welke in de bilaterale accoorden mochten zijn getroffen; zij doet echter de verplichting om saldi boven het monetaire plafond in goud af te dekken, zo deze bilateraal is overeengekomen, niet teniet. Wil een land zich van een goudbetalingsplicht ontdoen, dan moet dit bilateraal worden geregeld (art. 7).

20. Indien de Amerikaanse voorwaardelijke hulp niet snel genoeg ter beschikking van de crediteur mocht komen, bestaat gevaar, dat

deze zijn nationale valuta niet op het vereiste tijdstip kan doorgeven, waardoor een debiteur, hoewel hij over trekkingsrechten zou moeten kunnen beschikken, verplicht wordt, goud te betalen. Met het oog hierop is de mogelijkheid geopend dit goud terug te kopen met behulp van het trekkingsrecht, zodra dat beschikbaar komt (art. 12 en 16).

21. De nationale valuta, die ingevolge de trekkingsrechten is verschuldigd, moet, zodra de Agent het verzoek daartoe doet, door de crediteur beschikbaar worden gesteld, echter niet voordat de debiteur een gelijkwaardig bedrag aan voorwaardelijke Amerikaanse dollarhulp heeft „toegewezen” gekregen. De Amerikaanse term hiervoor luidt „firmly allotted” (art. 12). Blijkens een schriftelijke verklaring van de Economic Co-operation Administration (in het vervolg afgekort E.C.A.) dd. 14 October 1948 is onder deze term te verstaan: „toegewezen, tot de mate waartoe de E.C.A. op zich heeft genomen betalingen te doen in overeenstemming met de huidige aankoop-procedure”.

Hierin ligt een bescherming voor de crediteur, dat hij niet — in afwachting van Amerikaanse hulp — voor onbeperkte tijd nationale valuta, en in dat geval dus crediet, ter beschikking van zijn debiteur behoeft te stellen — maar tevens een bescherming voor de debiteur, dat deze het trekkingsrecht onverwijld kan uitoefenen, zodra de E.C.A. zich tot de betaling der voorwaardelijke hulp heeft verbonden.

Blijkens een verklaring van de E.C.A. dd. 12 October 1948 zal de voorwaardelijke hulp (conditional aid) een afzonderlijke derde categorie hulp vormen naast de beide andere categorieën nl. de leningen en giften (loans and grants). Bij de toewijzing door de E.C.A. staat derhalve aanstonds vast met welke categorie men te doen heeft. De conditional aid wordt verstrekt onder voorwaarde, dat de begunstigde een corresponderend bedrag aan trekkingsrechten, in eigen valuta luidende, (zie art. 11) ter beschikking stelt. De E.C.A. verklaring stelt voorts vast, dat de begunstigde van deze trekkingsrechten geen verplichting heeft om de crediteur, die de trekkingsrechten ter beschikking stelde, terug te betalen; zulks is eveneens opgenomen in artikel 9 par. c van het verdrag. Het debiteurland ten aanzien van deze trekkingsrechten zal uitsluitend verplichtingen krijgen t. o. v. de E.C.A. Al naar gelang het debiteurland de voorwaardelijke Amerikaanse hulp bij wijze van gift of bij wijze van lening heeft genoten, zal het trekkende land verplichtingen tegenover de E.C.A. hebben alsof het zelf een gift c.q. een lening van de E.C.A. had ontvangen. Bovengenoemde E.C.A. verklaring vervolgt: „De voorwaardelijke hulp zal op dezelfde wijze ter beschikking van de deelnemende landen worden gesteld als de directe hulp, bij voorbeeld als betaling voor goederen en diensten, welke door de E.C.A. te Washington zijn goedgekeurd. Het is niet mogelijk middelen beschikbaar te stellen, zelfs niet op geblokkeerde rekening, dan als betaling voor gesanctioneerde goederen en diensten. Het tijdstip, waarop elk debiteurland over de voorwaardelijke hulp zal kunnen beschikken zal dientengevolge afhangen van het rythme der toewijzingen van, middelen door de Verenigde Staten, overeenkomende met de aan het desbetreffende land toegewezen voorwaardelijke hulp. Het ligt in de bedoeling van de autoriteiten der Verenigde Staten de toewijzingen (van middelen) zodanig voortgang te doen vinden, dat het stelsel van intra-Europese betalingen niet zal worden geschaad door gebrek aan beschikbaarheid van trekkingsrechten”.

De regeling, welke thans door de E.C.A. blijkens zijn brief dd. 3 November 1948 aan de Secretaris-Generaal van de Organisatie is vastgesteld, komt hierop neer, dat de Agent te Bazel bij het begin van iedere maand de E.C.A. verwittigt van het maximum bedrag aan conditional aid, dat hij naar alle waarschijnlijkheid zal behoeven teneinde voor de lopende compensatie van de trekkingsrechten gebruik te kunnen maken. Op basis van deze gegevens zal de E.C.A. van de uitstaande voorlopige toewijzingen (provisional allotments) zoveel definitief kunnen verklaren (make firm allotments) als met deze gegevens correspondeert. Een en ander zal aan de hand van de definitieve cijfers omtrent de compensatie, welke de Agent aan de E.C.A. zal verstrekken, zo nodig worden gecorrigeerd.

22. Bij wijze van uitzondering zal herziening van de in het verdrag vastgelegde bedragen en van de distributie der trekkingsrechten op verzoek van een der contracterende partijen kunnen geschieden, echter uitsluitend in geval van:

a. force majeure of catastrophe;

b. een toestand, waarin een debiteur de Raad van de Organisatie overtuigt, dat hij, ondanks aanwending van alle redelijke pogingen, niet in staat is geweest zijn trekkingsrecht geheel of ten dele uit te oefenen;

c. een toestand, waarin een crediteur de Raad van de Organisatie overtuigt, dat door hem verstrekte trekkingsrechten geheel of

ten dele niet meer voor een debiteur van node zijn voor de doeleinden, waarvoor zij waren verstrekt (art. 17).

Naar aanleiding hiervan heeft de Raad op 15 October 1948 de volgende beslissingen genomen („met inachtneming van de omstandigheid, dat de E.C.A. het recht en de verantwoordelijkheid heeft dollartoewijzingen te herzien en aan te passen en dat de bevoegdheid tot uitoefening van deze rechten en verantwoordelijkheden niet beperkt is door het verdrag“): de Commissies inzake intra-Europese betalingen en inzake het handelsverkeer hebben opdracht een of meer speciale commissies in te stellen van ten hoogste vijf leden, (die geen lid behoeven te zijn van de beide genoemde commissies en die zullen optreden in hun persoonlijke qualiteit en niet als gedelegeerde van een contracterende partij) om in gevallen, als bedoeld in artikel 17, een onderzoek in te stellen, te bemiddelen en herziening van trekkingsrechten en andere door de Raad wenselijk geachte maatregelen aan te bevelen. Deze rapporten worden, voorzien van commentaar van de commissies inzake intra-Europese betalingen en inzake het handelsverkeer, aan de Raad gezonden. Inmiddels wordt reeds de E.C.A. op de hoogte gehouden, die uiteindelijk de instantie is om over een eventuele herziening van dollartoewijzingen te beslissen.

23. Aan de Agent kan in bepaalde gevallen door een land worden verzocht de hem overeenkomstig artikel 8 van het verdrag ter beschikking gestelde gegevens als vertrouwelijk te behandelen (art. 19).

24. Een bijzondere regeling is getroffen voor Portugal en Zwitserland, welke landen geen Amerikaanse hulp ontvangen. Iedere compensatie, waarin deze landen betrokken zijn, zal voorlopig afhankelijk blijven van de goedkeuring der landen en van hun resp. crediteur of debiteur bij een dergelijke compensatie. Deze regeling vervalt, wanneer deze landen na goedkeuring door de Raad van de Organisatie hebben medegedeeld zonder voorafgaande goedkeuring alle compensaties van de eerste categorie te aanvaarden. Zij doen dan volledig hieraan mee (art. 20).

25. Een bijzondere regeling is eveneens gemaakt, teneinde Zweden en Turkije, die uitsluitend leningen en geen schenkingen van Amerika ontvangen, toch in de gelegenheid te stellen hun nationale valuta door te geven (art. 21).

26. De Organisatie zal toezicht houden op de uitvoering van het verdrag. Zowel te dien aanzien als ten aanzien van de interpretatie is de Raad van de Organisatie bevoegd desgevraagd beslissingen te nemen (art. 22).

Ten aanzien van het toezicht heeft de Raad op 15 October 1948 beslist:

1°. de commissies van de Organisatie inzake intra-Europese betalingen en inzake het handelsverkeer, handelende gezamenlijk of afzonderlijk naar gelang van omstandigheden, zijn belast met:

- a. 1. toezicht op de werking van het verdrag;
2. overweging van de maandrapporten van de Agent;
3. regelmatige rapportage aan de Raad over de ontwikkeling van het stelsel;

b. het in overweging nemen en doen van aanbevelingen aan de Raad inzake:

1. alle quaesties nopens interpretatie van het verdrag;
2. uitvoering van de handelsvoorschriften, welke de Raad heeft aanvaard (buiten het kader van dit verdrag);
3. alle algemene oorzaken van onevenwichtigheid in Europa, welke verwijdering de werking van het verdrag zou bevorderen;

2°. de onder 1° genoemde commissies hebben opdracht:

- a. een of meer subcommissies in te stellen om hen nopens de bovengenoemde punten van advies te dienen, en
- b. voorschriften vast te stellen voor deze sub-commissie(s).

27. Het verdrag eist ratificatie (art. 23). Bij een eveneens op 16 October 1948 door alle Contracterende Partijen ondertekend protocol van voorlopige toepassing van het verdrag is overeengekomen, dat de bepalingen van het verdrag zullen worden toegepast, alsof het met ingang van 1 October 1948 in werking was getreden. Dit protocol trad op 16 October jl. in werking en zal van kracht blijven totdat het verdrag van kracht wordt na de ratificatie. Het protocol kan door elk der Partijen met een termijn van drie maanden worden opgezegd.

Het verdrag blijft van kracht tot na de compensaties van ultimo Juni 1949 en kan daarna verlengd worden op dan overeen te komen voorwaarden. Uiterlijk 1 Mei 1949 zullen de Contracterende Partijen zich daarover beraden. Mocht de praktische mogelijkheid zich voordoen het verdrag eerder te vervangen door een verdrag van integrale compensatie, zoals ons land steeds heeft gewenst, dan kan dit bij onderlinge overeenstemming uiteraard gebeuren. Bij de beëindiging van het verdrag kan een der partijen de instelling vragen

van een commissie, welke moet onderzoeken en aanbevelen in hoeverre maatregelen noodzakelijk zijn ter voorkoming van stagnatie in het handels- of betalingsverkeer etc. als gevolg van deze beëindiging (art. 25).

Het verdrag maakt aan de overeenkomst van Parijs van 18 November 1947 inzake multilaterale monetaire compensatie een einde (art. 26).

C. Slotbeschouwing

28. Nadat de ondergetekenden in het voorgaande de technische aspecten van het verdrag hebben toegelicht, stellen zij er prijs op in een slotparagraaf hun indruk omtrent de betekenis ervan samen te vatten.

Naar hun mening kan het verdrag in bepaalde opzichten als belangrijk worden beschouwd, terwijl het in bepaalde andere opzichten minder ver gaat dan de Nederlandse regering had gehoopt.

Het is belangrijk, in zoverre thans alle bij het Europese herstelprogramma betrokken landen bereid zijn gevonden aan de Europese monetaire samenwerking deel te nemen. Ten opzichte van de zomer van 1947, toen een zodanige eensgezindheid niet kon worden bereikt, betekent dit een belangrijke schrede in de goede richting.

De totstandkoming van dit verdrag heeft voorts er toe geleid, dat de Amerikaanse autoriteiten hun instemming hebben betuigd met de financiering van het Europese handelsverkeer door middel van de local currency procedure. Ook aan deze ontwikkeling moet grote waarde worden toegekend, aangezien een enigszins normale voortzetting van het intra-Europese handelsverkeer zonder deze procedure stellig niet mogelijk zou zijn geweest. Van Nederlands standpunt moet in dit opzicht bijzondere betekenis worden toegekend aan het trekkingsrecht ad 72½ miljoen dollar, dat ons onder de vigueur van dit verdrag door België wordt verleend. Zonder dit trekkingsrecht zou het voor Nederland niet mogelijk zijn geweest het lopende handelsaccount na te komen en zou mitsdien aan de voorbereiding van de Economische Unie ernstige schade zijn toegebracht.

Ten slotte is de totstandkoming van dit verdrag gunstig te achten, omdat er het tastbaar bewijs in kan worden gezien, dat het de Europese landen ernst is met hun streven naar samenwerking.

Tegenover de hierboven gereleveerde gunstige aspecten staat als belangrijk nadeel, dat de door het verdrag tot stand gebrachte compensatieprocedure op zichzelf niet in staat zal zijn aan het Europese betalingsverkeer een belangrijk grotere armslag te verschaffen. Ongewild zal de compensatie er toe leiden, dat in incidentele gevallen de bestaande bilaterale betalingsmoeilijkheden worden verlicht, maar de wijzigingen, die hierdoor in de bestaande toestand worden aangebracht, zullen stellig niet van dien aard zijn, dat zij de deelnemende landen in staat stellen ook op handelspolitiek gebied het bilateralisme te doorbreken. Hoewel het verdrag kan worden beschouwd als een stap in de goede richting, zal zijn invloed dus niet zo ver gaan, dat een principiële heroriëntatie van het handels- en betalingsverkeer mogelijk wordt gemaakt.

De vertegenwoordigers van de Nederlandse regering hebben te Parijs in sterke mate geijverd voor een verdrag van verdere strekking. Onder de gegeven omstandigheden is het echter niet mogelijk meer te bereiken dan in het thans gesloten verdrag is neergelegd. Ten slotte moet niet uit het oog worden verloren, dat zelfs het meest ingenieuze systeem van betalingstechniek geen oplossing kan verschaffen voor de Europese monetaire moeilijkheden, indien niet tevens een duidelijke tendentie naar een grotere mate van evenwicht in het intra-Europese betalingsverkeer valt waar te nemen. Het is het Europese programma op lange termijn, dat thans te Parijs in studie is, dat speciaal voor dit aspect van het vraagstuk de totstandkoming van een nadere oplossing zal moeten bevorderen. De Nederlandse regering blijft bij voortdurende voorstander van verder gaande Europese samenwerking op monetair gebied, en zal niet nalaten, indien de omstandigheden daartoe gunstig lijken, op uitbreiding en verbetering van het verdrag aan te dringen.

Hoewel het verdrag dus niet voldoet aan alle verwachtingen, die de Nederlandse regering in een vroeger stadium heeft gekoesterd, zijn de ondergetekenden niettemin van oordeel, dat de totstandkoming van dit verdrag als een belangrijke fase op de weg naar toenemende Europese samenwerking moet worden beschouwd, en dat de medewerking van Nederland aan deze samenwerking stellig niet mag ontbreken.

De Minister van Financiën,

P. LIEFTINK.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

STIKKER.

De Minister van Economische Zaken,

VAN DEN BRINK.